

Верховний
Суд

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ

Програма підготовки та підвищення рівня
кваліфікації секретарів судового засідання
Верховного Суду

20 лютого 2025 року

Штучний інтелект та право на приватність: баланс між інноваціями та захистом персональних даних

Ян БЕРНАЗЮК,

суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду,
доктор юридичних наук, професор

Пов'язані поняття

1. Право на приватність
2. Цифрова компетентність
3. Принцип процесуальної економії
4. Принцип заборони зловживання процесуальними правами
5. Принцип правової визначеності
6. Єдність судової практики
7. Мотивованість судового рішення
8. Національна безпека
9. Академічна доброчесність та авторські права
10. Довіра до суду

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

Стаття 28 – Забезпечує право кожного на повагу до його гідності, що також пов'язане з приватністю, оскільки включає захист особистих даних.

Стаття 30 – Забезпечує право на недоторканність житла. У статті зазначено, що проникнення до житла або іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку допускається лише за вмотивованим рішенням суду.

Стаття 31 – Гарантує таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки допускаються тільки на підставі судового рішення в передбачених законом випадках.

Стаття 32 – Прямо визначає право на невтручання в особисте та сімейне життя. Також заборонено збір, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди. Гарантує особі право знайомитися з інформацією про себе.

Рішення КСУ (щодо особових даних у судовому рішенні) від 19 квітня 2023 року № 4-р(II)/2023

Суд визнав конституційними положення КАС, що передбачають зазначення у судових рішеннях місця проживання фізичних осіб та їхнього податкового номера.

Суд дійшов висновку, що такі вимоги є правомірним обмеженням права на приватність, оскільки сприяють належній ідентифікації сторін та ефективному виконанню судових рішень.

Використання персональних даних у судочинстві має відповідати принципу домірності та забезпечувати баланс між захистом приватності та інтересами правосуддя. І

Існуючі правові механізми, зокрема щодо анонімізації відкритих судових рішень, є достатніми для захисту персональних даних осіб.

Це рішення є важливим у контексті регулювання використання штучного інтелекту в судових процесах, оскільки підкреслює значення належних гарантій при обробці особистої інформації.

Запитання для обговорення

1. Які головні проблеми приватності через ШІ та які перші кроки для їх вирішення?
2. Як суди можуть допомогти у захисті приватності в епоху ШІ, особливо коли даних стає все більше?
3. Які критерії суди повинні використовувати, щоб оцінити, чи законно використовують ШІ, особливо там, де ШІ впливає на долі людей?
4. Як контролювати тих, хто створює та використовує ШІ, щоб не порушувати приватність, але й не заважати розвитку ШІ?
5. Як навчити юристів (суддів, прокурорів, адвокатів) розумітися на приватності та ШІ, щоб вони могли добре працювати з такими справами в майбутньому?

Технологічні можливості ШІ та ризики для приватності

Збір та обробка персональних даних:

1. ШІ-системи аналізують великі масиви даних, що може призводити до порушення права на приватність.
2. Використання алгоритмів для прогнозування поведінки особи (predictive analytics).

Біометричні дані та технології розпізнавання обличчя:

1. Проблеми використання відеоспостереження та біометричних систем без згоди громадян.
2. Вплив автоматизованого прийняття рішень на приватність (наприклад, кредитний скоринг).

Законодавство України

Закон України «Про захист персональних даних» (№ 2297-VI від 1 червня 2010 року)

Визначає принципи збору, обробки та зберігання персональних даних.
Закріплює право громадян на доступ до своїх даних.

Закон України «Про інформацію» (№ 2657-XII від 2 жовтня 1992 року)

Визначає правовий режим доступу до персональної інформації.

Закон України «Про електронні комунікації» (№ 1089-IX від 16 грудня 2020 року)

Регламентує захист даних у сфері електронних комунікацій.

Нормативно-правове регулювання в ЄС

Регламент (ЄС) 2016/679 «Загальний регламент про захист даних» (General Data Protection Regulation, GDPR)

Принципи обробки персональних даних (ст. 5).

Права суб'єктів персональних даних (ст. 12–23).

Обов'язки контролерів та операторів даних.

Регламент (ЄС) 2022/868 «Акт про управління даними» (Data Governance Act - DGA)

Запроваджує механізми обміну даними у ЄС.

Вплив на обробку персональних та анонімізованих даних.

Проект (пропозиція) Регламенту (ЄС) «Акт про штучний інтелект» (AI Act)

Визначає рівні ризику використання ШІ.

Обмежує використання певних технологій (наприклад, біометричної ідентифікації в режимі реального часу).

Практика ЄСПЛ

1. **Big Brother Watch та інші проти Великої Британії** (справи № 58170/13, 62322/14, 24960/15): ЄСПЛ визнав незаконним масове перехоплення комунікацій британськими спецслужбами через недостатність гарантій від зловживань: масовий нагляд потребує надзвичайно суворих гарантій для захисту приватності.
2. **López Ribalda та інші проти Іспанії** (справи № 1874/13, 8567/13): ЄСПЛ визнав незаконним приховане відеоспостереження за працівниками супермаркету без належного інформування: приховане спостереження на робочому місці є непропорційним втручанням у приватність, працівників потрібно інформувати.
3. **Gaughran проти Сполученого Королівства** (справа № 45245/15): ЄСПЛ визнав незаконним безстрокове зберігання біометричних даних виправданої особи: зберігання біометричних даних має бути обмеженим у часі та пропорційним, особливо для невинуватих осіб.

Найважливіші події 2024 року

1. Висловлення позиції Верховного Суду стосовно використання ШІ учасниками судового процесу (ухвала Судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів Касаційного господарського суду від 08.02.2024 у справі № 925/200/22 ([посилання](#))).
2. Висловлення позиції З'їзду суддів України стосовно використання ШІ суддями (Кодекс суддівської етики від 18.09.2024 ([посилання](#))).
3. Затвердження Всеукраїнською громадською організацією «Асоціація правників України» та внесення 26.12.2024 Національним агентством кваліфікації Професійного стандарту «Суддя» до Реєстру кваліфікацій ([посилання](#))).

Кодекс суддівської етики (стаття 16)

Використання суддею технологій штучного інтелекту є допустимим, якщо це:

1. не впливає на незалежність та неупередженість судді,
2. не стосується оцінки доказів,
3. не стосується процесу ухвалення рішень,
4. не порушує вимог законодавства.

Професійний стандарт «Суддя»

Окремою вимогою до судді визначено «Цифрову компетентність», яка охоплює шість окремих складових такої компетентності та вимагає від судді наступних навичок:

1. ідентифікувати та використовувати комп'ютерні й мобільні пристрої для вирішення робочих завдань, змінювати налаштування застосунків;
2. адмініструвати онлайн сервіси; шукати, фільтрувати та перевіряти дані;
3. аналізувати, інтерпретувати та оцінювати дані, інформацію та цифровий контент; застосовувати відповідні формати для створення певного цифрового контенту;
4. застосовувати засоби цифрового зв'язку; поширювати та обмінюватись даними;
5. відображати та використовувати цифрову ідентичність;
6. дотримуватись визначених заходів кібергігієни, захисту та безпеки, у т. ч. розпізнавати неліцензійні застосунки.

Фільм "Штучне правосуддя" ("Artificial Justice")

У фільмі розглядається впровадження штучного інтелекту в судову систему Іспанії.

Сюжет розгортається у недалекому майбутньому, де уряд планує замінити суддів програмним забезпеченням на основі ШІ шляхом змін до Конституції, обіцяючи автоматизувати та деполітизувати судову систему.

Фільм досліджує етичні дилеми та ризики, пов'язані з впровадженням ШІ в судову систему, піднімаючи питання про межі технологій у сфері правосуддя.

<https://www.youtube.com/watch?v=bdPVFeTcZ88>

Integrating Artificial Intelligence in Ukraine's Courts.

<https://verfassungsblog.de/ai-ukraine-judiciary>

Юлія Москвитин та Агне Ліманте у своєму дослідженні «Інтеграція штучного інтелекту в судову систему України: стан і перспективи» звертають увагу на такі проблеми щодо ШІ у системі правосуддя:

1. безпека та конфіденційність даних,
2. надійність,
3. прозорість,
4. можливість пояснення,
5. стратегічна спрямованість,
6. підзвітність,
7. справедливість
8. неупередженість.

Щоб ШІ справді приносив користь українській судовій системі, впровадження має бути зосередженим на зміцненні, а не на заміні, ролі людського судження.

Protecting human rights in a world of Artificial Intelligence, algorithms and big data

31 січня 2025 з нагоди початку року у роботі ЄСПЛ відбувся семінар на тему «Захист прав людини у світі штучного інтелекту, алгоритмів і великих даних».

Темами першої сесії були «Рада Європи/Європейські стандарти штучного інтелекту: створення ситуації та свобода слова в епоху штучного інтелекту».

На другій сесії розглядалися теми: «Штучний інтелект і право на справедливий суд» та «Вирішення проблеми потенційної дискримінації у сфері штучного інтелекту».

Програма: <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/programme-seminar-jy-20250131-eng>

Аналітична довідка: <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/seminar-background-paper-2025-eng>

Відео заходу: <https://vodmanager.coe.int/cedh/webcast/cedh/2025-01-31-1/en>

РИЗИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ШІ В СИСТЕМУ ПРАВОСУДДЯ

Проблеми з алгоритмами:

1. Упередженість алгоритмів та дискримінація: Системи ШІ можуть закріплювати та навіть посилювати існуючі соціальні упередження, що призводить до дискримінаційних результатів. ШІ може спричиняти дискримінацію та нерівність у доступі до правосуддя.

2. Потенціал для помилок: Системи ШІ не є досконалими і можуть помилятися, особливо при роботі зі складними або новими ситуаціями.

РИЗИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ШІ В СИСТЕМУ ПРАВОСУДДЯ

Проблеми з прозорістю та контролем:

- 1. Відсутність прозорості та пояснюваності:** Процеси прийняття рішень ШІ можуть бути непрозорими, що ускладнює розуміння того, як було досягнуто певного результату. Системи ШІ повинні бути розроблені таким чином, щоб люди могли зрозуміти, як вони працюють і як вони приймають рішення.
- 2. Зменшення людського контролю:** Надмірна залежність від ШІ може призвести до зниження людського контролю та критичного мислення в судових процесах.
- 3. Відсутність перегляду рішень ШІ:** Важливо забезпечити людський контроль та можливість перегляду судових рішень, ухвалених автоматизованими системами.
- 4. Прозорість алгоритмів:** Судові процеси із застосуванням ШІ мають бути зрозумілими для учасників.
- 5. Контроль і відповідальність:** Необхідні механізми нагляду за ШІ та можливість оскарження його рішень.

РИЗИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ШІ В СИСТЕМУ ПРАВОСУДДЯ

Проблеми з конфіденційністю та правами людини:

- 1. Загрози конфіденційності:** Використання ШІ для аналізу даних та розпізнавання обличчя може порушувати право на приватність.
- 2. Дотримання прав людини:** Потрібні незалежні органи контролю, щоб гарантувати захист прав людини при використанні ШІ.
- 3. Інформованість громадськості:** Громадськість повинна бути проінформована про те, як ШІ використовується в системі правосуддя, і мати право голосу в його розробці та впровадженні.

РИЗИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ШІ В СИСТЕМУ ПРАВОСУДДЯ

Правове регулювання та відповідальність:

- 1. Нестача правового регулювання:** перші обов'язкові правові акти ЄС і Ради Європи щодо ШІ ухвалено лише у 2024 році; судова практика ще не забезпечує передбачуваності у використанні ШІ в судах.
- 2. Юридична відповідальність:** Має бути чітко визначено, хто несе відповідальність за помилки ШІ – суд, розробник чи держава.
- 3. Незалежний нагляд:** Повинні існувати незалежні механізми нагляду за використанням ШІ в системі правосуддя, щоб гарантувати його справедливе та відповідальне використання.

Judicial Systems in Transition: Reforms, Innovations and Justice

<https://www.mabie.hu/images/Call%20for%20Proposals%20JAR-A%20Conference%202025.pdf>

11-13 червня 2025 року в Університеті Ліможа Франція JAR-Association (Justice Administration Research Association, Асоціація з дослідження у сфері юстиції) планує провести конференцію на тему «Судові системи в перехідний період: реформи, інновації та правосуддя».

Судові системи відіграють ключову роль не лише у вирішенні правових питань, а й у розв'язанні важливих економічних та соціальних проблем. Однак багато судових систем стикаються з труднощами:

1. Політики у всьому світі ставлять під сумнів принцип розподілу повноважень, що забезпечує незалежність суду
2. Судові органи критикують за неефективність та відірваність від реальності.
3. Громадянське суспільство не завжди має доступ до інформації про механізми отримання незалежного та ефективного правосуддя.
4. Реформи адміністративних судів часто не дають очікуваних результатів.

Закон України “Про адміністративну процедуру”

Стаття 69. Прийняття рішення у справі

1. За результатами розгляду справи адміністративний орган у межах своїх повноважень приймає адміністративний акт.
2. Якщо рішення у справі може бути прийнято на підставі електронних документів у машинозчитувальному форматі та/або даних національних електронних інформаційних ресурсів, адміністративний акт може бути прийнято **в автоматичному режимі** у випадках, передбачених законом.

Загальний регламент про захист даних (GDPR)

<https://gdpr-text.com/uk/>

Стаття 22. “Автоматизоване індивідуальне вироблення й ухвалення рішень, у тому числі, **профайлінг**”

Профайлінг – це метод аналізу поведінки, психологічних характеристик або інших даних про людину для прогнозування її дій, особистісних особливостей або ризиків.

Кримінальний профайлінг – використовується правоохоронними органами для аналізу злочинців на основі поведінкових, психологічних та соціальних характеристик.

Цифровий профайлінг – аналіз інформації з інтернету, соцмереж і великих даних для створення портрета людини.

Приклади практичного застосування ШІ

1. Пошук інформації у великих текстах документів (іноземна мова)
2. Підготовка релізів судових рішень
3. Підготовка проєктів окремих думок
4. Пошук критичних зауважень до оформлення проєктів документів
5. Пошук критичних зауважень до тексту проєктів документів
6. Підбір практики КСУ, ВП ВС, ЄСПЛ тощо
7. Підбір наукових підходів до теоретичних питань права

Застосунки, які створені на базі ШІ та можуть бути використані у процесі реалізації особою права на доступ до суду та у процесі діяльності судової гілки влади

<https://openai.com/chatgpt>

<https://chatgpt.com/?ref=dotcom>

<https://copilot.microsoft.com>

<https://claude.ai/new>

<https://felo.ai/search>

<https://www.perplexity.ai>

<https://poe.com/>

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Берназюк Ян. Штучний інтелект як основа цифрового судочинства: помічник чи майбутній конкурент судді?
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/artificial_intelligence_bernaziuk.pdf
2. Берназюк Ян. Штучний інтелект (artificial intelligence) сьогоднішній погляд на перспективи майбутнього
[https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/artificial_intelligence_bernaziuk%20\(1\).pdf](https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/artificial_intelligence_bernaziuk%20(1).pdf)
3. Берназюк Ян. Сучасні можливості штучного інтелекту (artificial intelligence) процесуальна економія чи загроза незалежності судді?
<https://nsj.gov.ua/ua/pidgotovka-pratsivnikiv-aparativ-sudiv/programi-pidgotovki-pratsivnikiv-aparativ-sudiv-2021-rik/20-23-travnya-2024-r-programa-pidgotovki-ta-pidvishennya-rivnya-kvalifikatsii-za-standartizovanou-programou-pomichnikiv-suddiv-mistsevih-ta-apelyatsiynih-gospodarskih-sudiv>
4. Берназюк Ян. Інтеграція штучного інтелекту (artificial intelligence) в систему правосуддя: поспішай повільно
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/AI_festina_lente_bernaziuk.pdf
5. Берназюк Ян. Правосуддя та штучний інтелект: перші правила
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/AI_first_rules_bernaziuk.pdf
6. Берназюк Ян. Штучний інтелект та питання етики під час здійснення правосуддя
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/AI_ethics_bernaziuk.pdf
7. Берназюк Ян. Інструменти штучного інтелекту та неприпустимість зловживання процесуальними правами
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/AI_abuse_of_procedural_rights.pdf
8. Берназюк Ян. Нові принципи здійснення правосуддя
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/101-%20new_principles_court_bernaziuk.pdf
9. Берназюк Ян. Технології штучного інтелекту та принцип правової визначеності
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/AI_principal_of_legal_certainly_bernaziuk.pdf
10. Берназюк Ян. Штучний інтелект: застосувати недозволено ігнорувати
https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/Prezent_AI_prohibition_or_permission_bernaziuk.pdf
11. Берназюк Ян. Сучасні можливості штучного інтелекту та питання приватності
https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/104_AI_privacy_bernaziuk.pdf
12. Берназюк Ян. Технології штучного інтелекту в правосудді: міжнародні стандарти регулювання
https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/105_AI_internation_standarts_bernaziuk.pdf
13. Берназюк Ян. Практичні аспекти використання технології штучного інтелекту в юридичній сфері
https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/108_AI_practice_bernaziuk.pdf
14. Берназюк Ян. Технології штучного інтелекту та life hacks для юристів
https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/109_%20AI_life_hacks_bernaziuk.pdf

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

15. Берназюк Ян. Штучний інтелект та система правосуддя України: результати співпраці у році, що минув
<https://so.supreme.court.gov.ua/authors/934/shtuchnyi-intelekt-ta-systema-pravosuddia-ukrainy-rezultaty-spivpratsi-u-rotsi-sh%D1%81ho-mynuv>
16. Берназюк Ян. Наукові надбання як основа для наступних кроків на шляху інтеграції штучного інтелекту в систему правосуддя
<https://so.supreme.court.gov.ua/news/949/naukovi-nadbannia-iak-osnova-dlia-nastupnykh-krokv-na-shliakhu-intehratsii-shtuchnoho-intelektu-v-systemu-pravosuddia>
17. Берназюк Ян. Цифрова ера правосуддя: роль ШІ у забезпеченні єдності судової практики в Україні
<https://so.supreme.court.gov.ua/news/986/tsyfrova-era-pravosuddia-rol-shi-u-zabezpechenni-iednosti-sudovoi-praktyky-v-ukraini>
18. Bernaziuk Ian. Artificial Intelligence and the Judicial system of Ukraine: results of cooperation in the past year
<https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-and-the-judicial-system-of-ukraine-results-of-cooperation-in-the-past-year>
19. Берназюк Ян. Штучний інтелект та правосуддя: механізми забезпечення прозорості та підзвітності
https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/115_AI_transparency_accountability_bernaziuk.pdf
20. Берназюк Ян. Інформація з обмеженим доступом та обов'язок суду гарантувати конституційні принципи рівності, змагальності та гласності судового процесу
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/restricted_information_bernaziuk.pdf
21. Берназюк Ян. Конституційна гарантія незалежності (неупередженості) судді як виняткова підстава для обмеження права особи на доступ до публічної
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/constitutional_quarantee_bernaziuk.pdf

Верховний
Суд

Дякую за увагу!